

گفت و گوی
روزنامه صبا با
سمانه بابازاده، بازیگر
فیلم کوتاه «فریز»

«فریز»؛ زخم‌های نادیده زنان در قاب سینما

یکی از چالش‌های فیلم کوتاه این است که باید در مدت زمانی حدود ۱۵ تا ۳۰ دقیقه، مفهوم و محتوای مورد نظر را به‌طور کامل به مخاطب منتقل کرد. این شرایط با فیلم بلند متفاوت است؛ چراکه در فیلم بلند، زمان بیشتری در اختیار فیلم‌ساز قرار دارد و می‌توان از عناصر و ظرفیت‌های دیگری نیز بهره گرفت. در این پروژه، با توجه به محدودیت زمانی فیلم کوتاه و تعدد کارهایی که باید انجام می‌دادیم، متأسفانه امکان پرداختن به همه موارد فراهم نشد. برای آماده‌سازی این اثر، چندین ماه جلسات گفت‌وگو و تمرین برگزار کردیم و تمرین‌های زیادی با من و سایر اعضای گروه انجام شد.

○ در مقطعی احتمال کناره‌گیری شما از پروژه مطرح شد. چه چیزی باعث شد همکاری را ادامه دهید؟

یکی از چالش‌های من در این پروژه، شرایط روحی‌ام بود؛ چراکه در آن مقطع با برخی مشکلات شخصی درگیر بودم. حتی در مقطعی به کارگردان پیشنهاد دادم که بازیگر دیگری را جایگزین من کند، زیرا واقعاً در آن شرایط امکان همکاری برایم دشوار بود. هم‌زمان درگیر یک پروژه تئاتری هم بودم.

با این حال، زهرا بار دیگر با من صحبت کرد و تأکید کرد که به دلیل شناختی که از من دارد و اطمینانی که به توانایی‌هایم دارد، این نقش را برای من در نظر گرفته است و معتقد است که می‌توانیم از پس اجرای آن بربیاییم. بعد از مدتی دوباره کار را آغاز کردیم. تمرین‌های فشرده و مشورت‌های متعددی در کنار سایر بازیگران داشتیم و پروژه با تمرین‌های شبانه‌روزی وارد مرحله اجرا شد.

○ چرا انتخاب زبان ترکی آذری برای روایت «فریز» اهمیت داشت؟ سیمانی آذربایجان نیز در ایران جایگاه خاصی دارد و این جایگاه با تلاش همکاران و دوستان عزیزمان، از جمله خانم زهرا ترکمنلو، حفظ شده است. از طرفی، زبان مادری برای خود ما بسیار آشناست و با استفاده از آن، راحت‌تر می‌توانیم احساساتمان را منتقل کنیم.

ما از بدو تولد این زبان را می‌شنویم. درست است که من به‌عنوان بازیگر، هم در تئاتر و هم در سینما، به زبان فارسی و ترکی بازی می‌کنم، اما این موضوع به معنای ترجیح دادن یک زبان به زبان دیگر نیست. منظورم این نیست که زبان فارسی نباشد و حتماً باید به زبان ترکی کار کنیم؛ به‌هیچ‌وجه چنین منظوری ندارم. همان‌طور که به زبان فارسی روی صحنه رفته‌ام و در فیلم و تئاتر کار کرده‌ام، دوست دارم در کنار آن‌ها، پروژه‌ها و آثاری هم به زبان مادری خودمان ارائه دهیم. وقتی بازیگر به زبان مادری خودش نقش‌آفرینی می‌کند، ارتباط و همذات‌پنداری او با نقش بسیار بیشتر می‌شود؛ چراکه زبان مادری اصالت خاص خودش را دارد.

فیلم کوتاه «فریز» به کارگردانی زهرا ترکمنلو و تهیه‌کنندگی حسین نمازی محصول سازمان هنری رسانه ای اوج است و داستان زنی تنهاست که در جست‌وجوی ارتباط با دیگران تلاش می‌کند از انزوای خود فاصله بگیرد، اما هرچه بیشتر برای برقراری ارتباط می‌کوشد، دوباره به انجماد تنهایی خویش بازمی‌گردد.

سمانه بابازاده، بازیگر فیلم کوتاه «فریز»، در گفت‌وگو با روزنامه صبا از تجربه زیسته خود در مواجهه با نگاه‌های زن‌ستیزانه، دشواری‌های ایفای نقش زنی با گذشته‌ای پرفرازونشیب و اهمیت حفظ زبان مادری در سینما می‌گوید.

بهناز وفایی وحدت
گفت‌وگو

مسئله زنان فقط به کشور ما محدود نمی‌شود؛ مسئله زنان، مسئله‌ای جهانی است. در سراسر دنیا، حتی در پیشرفته‌ترین کشورهایی که ادعای پیشرفت دارند، مسئله زنان همچنان با تبعیض، نگاه‌های سرکوبگرانه و نگاه‌های جنسیتی گره خورده است. این مسئله کلی است و مختص اینجا نیست؛ گاهی ممکن است نوع آن بیشتر یا کمتر باشد. ما، به‌عنوان زنان، با آگاهی خودمان توانسته‌ایم تا حدودی به حل این مسائل کمک کنیم؛ اینکه آگاه شویم و بپرسیم چرا باید چنین اتفاقاتی رخ دهد. همین پرسشگری و آگاهی باعث شده است که شرایط تا حدودی تغییر کند، اما فرهنگ‌سازی باید به‌تدریج ادامه پیدا کند. تا زمانی که یک زن نسبت به خودش آگاهی پیدا نکند، نمی‌توان انتظار تغییر اساسی داشت. من هیچ انتظاری از مردان ندارم؛ معتقدم این مسئله باید به دست زنان حل شود. زمانی که یک زن نسبت به حقوق خود و جایگاهش به‌عنوان یک زن آگاه شود، این آگاهی به مردان نیز منتقل خواهد شد. زنی که پسری به دنیا می‌آورد، می‌تواند او را به‌درستی تربیت کند و به او پیام‌دهد که در مدرسه، در میان اقوام و در مواجهه با یک دختر، نباید نگاه جنسی داشته باشد. دختر نیز مانند هر انسان دیگری است و هیچ تفاوتی با دیگران ندارد؛ تنها تفاوت ما در جنسیت است، اما همه ما انسان هستیم.

○ با توجه به حساسیت موضوع زنان در «فریز»، روند شکل‌گیری همکاری شما با زهرا ترکمنلو چگونه بود؟

من در فیلم قبلی زهرا ترکمنلو به نام «صونا» حضور داشتم، منتها نقش کوچکی بود. بعد از آن صحبت کرده بودیم که در فیلم بعدی او حضور داشته باشم. فکر می‌کنم حدود تیر یا خردادماه بود که درباره فیلم چندین جلسه صحبت کردیم. البته در فیلم قبلی او هم به همین شکل و به‌صورت تیمی پیش رفتیم. درباره فیلمنامه و موضوع آن صحبت می‌کردیم، چون بحث زنان مطرح بود و قرار بود این کار را در حوزه زنان پیش ببریم. شرایط کمی حساس بود و باید خیلی مراقب می‌بودیم که نه زیاد روی کنیم و نه چیزی از قلم بیفتد.

○ شخصیت «فریز» گذشته‌ای پرفرازونشیب دارد، اما همه ابعاد زندگی او در فیلم دیده نمی‌شود. ساختن چنین شخصیتی با چه دشواری‌هایی همراه بود؟
به‌نظم نقش‌آسائی نبود؛ اتفاقاتی در زندگی این شخصیت رخ داده بود و گذشته پرفرازونشیبی داشت. زمانی که درباره گذشته این شخصیت صحبت می‌کردیم، به موضوع خواهران و برادران او نیز می‌پرداختیم، هرچند آن‌ها در فیلم به تصویر کشیده نمی‌شوند.

یکی از دشواری‌های فیلم کوتاه، هم برای کارگردان و هم برای بازیگر، همین محدودیت زمانی است. در مدت‌زمانی کوتاه باید بتوانی حرفت را بزنی و مسیر شکل‌گیری شخصیت، اتفاقاتی را که در زندگی او رخ داده، مرحله‌ای که اکنون در آن قرار دارد و آنچه قرار است در ادامه پیرایش اتفاق بیفتد، به مخاطب نشان دهی. ما باید همه این موارد را در زمانی کوتاه به تصویر می‌کشیدیم و همین مسئله کار را بسیار دشوار کرده بود. با این حال، خدا را شاکرم و امیدوارم در اکران فیلم نیز موفق باشیم و بتوانیم ارتباط خود را با مخاطب حفظ کنیم.

○ برای نزدیک شدن به این شخصیت، چقدر به تجربه‌های شخصی خودتان رجوع کردید؟

به‌نظم تلاش زیادی لازم نیست؛ چراکه در جامعه‌ای بزرگ شده‌ام که از دوران کودکی همواره با نگاه‌های زن‌ستیزانه مواجه بوده‌ام. همیشه گفته‌اند که چون دختر هستی، باید این کار را انجام بدهی؛ چون دختری، نباید زیاد بخندی؛ چون دختری، باید طرز نشستن را بلد باشی. می‌گفتند دختر نباید فلان کار را انجام دهد، باید زود به خانه برود و زود برگردد. من با تمام این مسائل بزرگ شده‌ام. از دوران کودکی، این موضوع همواره دغدغه من بوده و همیشه از خودم می‌پرسیدم که چرا در خانه هم، چون دختر هستم، نباید کاری را انجام بدهم یا باید کار دیگری را انجام بدهم. این پرسش‌ها همیشه با من بوده‌اند و تا همین لحظه نیز همراه من هستند.

○ شما معتقدید تغییر نگاه‌های جنسیتی از کجا باید آغاز شود؟

انجمن سفایه
سعی‌های نجات

کارگردان هادی محمدیان تهیه‌کننده محمد همدانی

